

Przetakiewicz, Józef

SFOS w okresie 20-letniej działalności w Płocku

Notatki Płockie 11/6-40, 38-41

1966

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

- 1) K. Szczepański-Regionalizm na lekcjach historii w kl. V. Wiadomości Historyczne 1962. z. 5. s. 287.
- 2) Notatki Płockie—NP. 1956, nr 1, s. 8-12
- 3) M. in. art. pt. „Archeologiczne badania wykopaliskowe w Płocku w 1961 r. NP. 1963, nr 24, s. 32-34.
- 4) J. w.
 - 5) NP. 1963, nr 26, s. 1-6
 - 6) NP. 1963 nr 24, s. 13-16
 - 7) NP. 1964, nr 27/28, s. 27-38
 - 8) NP. 1965, nr 32, s. 39-43
 - 9) NP. 1958, nr 9, s. 3-11
 - 9a) 1958, nr 8, s. 3-7
 - 10) NP. 1956, nr 1, s. 19-21
 - 11) NP. 1961, nr 21, s. 12-22
 - 12) NP. 1965, nr 33/34, s. 23-25
 - 13) NP. 1963, nr 25, s. 1-9
 - 14) tamże s. 9
 - 15) NP. 1965, nr 33/34, s. 36-39
 - 16) NP. 1956, nr 2, s. 9-12
 - 17) NP. 1965, nr 33/34, s. 43-50
 - 18) NP. 1966, nr 38, s. 13-16
 - 19) NP. 1960, nr 16, s. 1-2
 - 20) NP. 1966, nr 38, s. 25-27
 - 21) NP. 1959, nr 13/14, s. 18-24
 - 22) NP. 1960, nr 17/18, s. 26-29
 - 23) NP. 1961, nr 20, s. 3-13
 - 24) NP. 1961, nr 21, s. 37-38
 - 25) NP. 1962, nr 23, s. 22-27
 - 26) NP. 1963, nr 25, s. 21-23
 - 27) NP. 1959, nr 13/14, s. 13-16
 - 28) NP. 1959, nr 13/14, s. 17-18
 - 29) NP. 1964, nr 29, s. 4-6
 - 30) NP. 1958, nr 10, s. 18-21
 - 31) NP. 1960, nr 17/18, s. 39-41
 - 32) NP. 1961, nr 22, s. 33-38
 - 33) NP. 1962, nr 23, s. 14-18
 - 34) tamże s. 27-34
 - 35) NP. 1966, nr 36, s. 102
 - 36) NP. 1956, nr 1, s. 22-23
 - 37) NP. 1956, nr 2, s. 2-4
 - 38) tamże, s. 5-9
 - 39) tamże, s. 19-20
 - 40) NP. 1957, nr 3/4, s. 5-8
 - 41) NP. 1958, nr 7, s. 6-9
 - 42) NP. 1958, nr 8, s. 7-9
 - 43) tamże s. 12-26
 - 44) NP. 1960, nr 17/18, s. 18-21
 - 45) NP. 1961, nr 21, s. 5-11
 - 46) NP. 1963, nr 24, s. 16-19
 - 47) tamże, s. 25-32
 - 48) NP. 1965, nr 33/34, s. 5-13; 1966, nr 35, s. 13-20
 - 49) NP. 1966, nr 39, s. 8-11
 - 50) tamże s. 12-19
 - 51) tamże s. 25-30
 - 52) NP. 1963, nr 25, s. 14-16

JÓZEF PRZETAKIEWICZ

SFOS W OKRESIE 20-LETNIEJ DZIAŁALNOŚCI W PŁOCKU

„... Warszawa pozostaje stolicą i będzie odbudowana...” Ta decyzja Rządu z lutego 1945 r. spotkała się z radosną aprobatą całego społeczeństwa. Hasło „Cały naród buduje swoją stolicę” — nabrzmiałe serdecznym umiłowaniem umęczonego miasta i niezłomną wolą czynu, stało się programem dla pierwszego wspólnego frontu społecznej pokojowej pracy.

Sięga ono coraz głębiej w teren, budzi inicjatywę, mobilizuje do działania, staje się podstawą masowego ruchu społecznego. Wśród 1600 Komitetów i Kół istniejących w kraju w 1946 roku działa już Miejski Komitet Obywatelski Odbudowy Warszawy w Płocku. Zorganizowany został wiosną 1946 roku przez garstkę aktywistów w celu koordynacji i usystematyzowania działalności różnych doraźnie organizowanych akcji pomocy na rzecz odbudowy Warszawy. W krótkim czasie Komitet organizuje szeroką sieć Kół Odbudowy Warszawy we wszystkich większych zakładach pracy, a następnie organizuje i obejmuje swym zasięgiem Szkolne Koła Odbudowy Warszawy. Powiększa się poważnie grono aktywistów i w 1949 roku Zarząd Komitetu składa się już z 20 osób, a w następnych latach osiąga liczbę 45 aktywistów. Pozwala to na prowadzenie szerokiej akcji propagandowej, koniecznej do realizacji podjętego zadania w zakresie osiągnięcia pełnej powszechności świadczeń na SFOS. I tak już w roku 1953 świadczy — 136 zakładów i instytucji z terenu miasta tj. ca. 95% ogólnego stanu. Wskaźnik ten z drobnymi odchyleniami na plus i minus utrzymuje się poprzez lata następne aż do 1966 roku.

Pozytywne wyniki pracy aktywistów i ofiarności społeczeństwa pozwalał Komitetowi m. Płocka w latach 1954 i 1955 na zajęcie I miejsca we współzawodnictwie miast w skali krajowej. Płock utrzymuje się następnie przez długie lata w czołówce krajowej i na I-szym miejscu w woj. warszawskim w akcji zbórkowej na S.F.O.S.

Osiągnięcia finansowe przedstawiają się następująco:

lata 1946—48	112.000
1949—55	4.610.000
1956—60	5.695.000
1961	1.943.000
1962	2.502.000
1963	2.800.000
1964	2.983.000
1965	4.234.000

Łączna wpłata za okres 20 lat wynosiła zł. 24.879.000.—

Jest to ogromny wysiłek społeczny, który można zmierzyć tylko jedną miarą—sentymentem dla bohaterkiej Stolicy i wielkim wyrobieniem społecznym obywateli. Największy udział w świadczeniach przypada na przodującą zawsze we wszystkich czynach społecznych płocką klasę robotniczą — wynosił on:

do 1960 roku zł.	— 8.000.000,—	t.j. ca 80% zbórki
a w 1961	„ — 975.000,—	„ 89% „
1962	„ — 1.445.000,—	„ 86% „
1963	„ — 1.629.000,—	„ 89% „
1964	„ — 1.500.000,—	„ 88% „
1965	„ — 1.945.000,—	„ 90% „

Razem świat pracy
wplacił— 15.494.000,—

Piękne wyniki zbiorcze osiągnęły również szkoły, które za okres 20 lat wpłaciły na SFOS:

zł. 1.310.000,—

Na dalszym planie uplasowały się:

sektor prywatny ca zł. 216.000,—
rolnictwo 27.000,—

Ponadto z tytułu imprez osiągnięto w tym okresie kwotę zł.673.000,— a ze sprzedaży znaczków wartościowych SFOS wpłynęła suma zł. 266.500,—

Wpływy różne wynosiły zł 591.500,—

Poza sumami zbiorczymi w ogólnych wpływach mieści się również kwota:

zł. 6.300.000,—

pochodząca ze świadczeń pośrednich w formie dopłat do napojów alkoholowych. Najlepsze wyniki w świadczeniach wg poszczególnych lat przypadają na 1965 rok, w którym na zaplanowaną sumę zł. 2.250.000,— osiągnięto:

świat pracy	1.945.401
szkoły	191.487
sektor prywatny	476
rolnictwo	1.508
imprezy	3.870
znaczki SFOS	7.648
dopł. do alkoholu	2.083.296
ogółem zł.	4.233 686

co stanowi 188,16% wykonania.

Wykonanie planów poszczególnych lat przedstawia niżej zamieszczona tabela:

Rok	plan zbior-ki	realizacja	% wyk. pl.	przecięt- na na 1-go miesz- kańca
1946/9	—	—	—	2,14
1950	213.000	477.168	224	14,46
1951	255.500	502.660	197	15,42
1952	300.000	635.926	212	19,44
1953	500.000	842.558	169	25,76
1954	600.000	909.738	152	26,14
1955	730.000	1.002.000	137	27,69
1956	770.000	1.158.000	150	31,11
1957	760.000	1.077.000	148	28,79
1958	800.000	1.128.000	141	29,06
1959	535.000	1.143.000	214	29,22
1960	535.000	1.188.000	223	30,43
1961	960.000	1.943.000	202	49,82
1962	1.495.000	2.502.000	167	50,00
1963	1.920.000	2.800.000	146	51,00
1964	1.997.400	2.983.000	149	51,40
1965	2.250.000	4.234.000	188	70,06

Cały ten okres działalności charakteryzuje się stałym, poważnym wzrostem ofiarności społecznej. Szczególną aktywnością w świadczeniach oraz systematycznością w pracy i inicjatywą w propagowaniu idei SFOS-owskich wyróżniły się:

1. Płockie Zakłady Przetwórstwa Owocowo—Warzywnego—wielokrotny zdobywca pierwszego miejsca we współzawodnictwie międzyzakładowym w skalę wojew-

dzkiej i miejskiej — odznaczone Złotą Odznaką SFOS

2. Fabryka Maszyn Zniwnych — odznaczona Złotą Odznaką SFOS

3. Płocka Stocznia Rzeczna — odznaczona Złotą Odznaką SFOS

4. Zakłady Mięsne — odznaczone Złotą Odznaką SFOS

5. PSS „Zgoda”

6. Okręgowy Zarząd Wodny

7. Zakłady Energetyczne

8. Spółdzielnia Pracy „Pochodnia” i „Świt”.

Ekwiwalentem tej wytrwałej i ofiarnej pracy społecznej w dziele Odbudowy Kraju i Stolicy była poważna suma pieniężna przekazana przez SFOS na cele inwestycyjne miastu, zakładom i szkołom. Wyniosła ona za cały okres dwudziestolecia zł. 16.813.000,—

i przeznaczona była na sfinansowanie przeszło 50 tytułów inwestycyjnych. Zebrane więc przez Miejski Komitet Odbudowy Kraju i Stolicy fundusze w znacznej części zwrócone zostały społeczeństwu miasta w oparciu o postanowienie Rady Głównej SFOS, która dokonała w roku 1959 korekty podziału zbiórki wg następującej proporcji:

50% zbiórki na rzecz inwestycji lokalnych

25% zbiórki na rzecz wojewódzkich funduszy inwest.

25% zbiórki na rzecz centralnego funduszu inwest.

Od 1960 roku fundusze SFOS-owskie zaspakały więc przede wszystkim konkretne potrzeby inwestycyjne terenów. Stały się one równocześnie bodźcem dla podejmowania czynów społecznych dla własnego środowiska.

W Płocku z funduszy inwestycyjnych SFOS finansowano:

Szkolnictwo —

— Liceum im. Wł. Jagielly — rozbudowa szkoły 182.000
remont elewacji 150.000
budowa stołówki 450.000

— Liceum im. St. Małachowskiego — rem. budynku 103.000

— Studium Nauczycielskie — instal. central. ogrz. 250.000

— Technikum Elektryczne — wyposaż. pracowni 250.000

— Technikum Ekonomiczne — wyposaż. „ 300.000

— Szkoła Muzyczna — dokum. na adapt. budynku 120.000

— Szkoła Podstawowa Nr 1 — wyposaż. prac. robót 40.000

— Szkoła Podstawowa Nr 1 — rozbudowę schr. szkol. 132.000

— Szkoła Podstawowa Nr 4 — rem. sali gimnastycznej 300.000

— Szkoła Podstawowa Nr 5 — udział w budowie szkoły 700.000

— Szkoła Podstawowa Nr 6 — udz. w bud. sali gimnastycznej 100.000

— Przedszkola — wyposażenie w niezbędne urządzenia 150.000

— Inspektorat Oświaty — ogródek Jordanski przy ul. Wyszogrodzkiej 50.000

— Inspektorat Oświaty — urządzenia pl. zabaw 300.000
„ „ — nagrody dla szkół 150.000

— Szkoły — zakup sprzętu sportowego i urządzenia boisk 60.000

Kultura —

— Dom Kultury Dzieci i Młodzieży — roz- budowa sali	100.000
— zakup strojów dla zespołu	140.000
— Muzeum — zakup eksponatów	300.000
— Muzeum — zakup mikrobusu	250.000
— Wydział Kultury — estrada przenośna	30.000
— pomnik Krzywickiego	200.000
— amfiteatr — dokumentacja	60.000
— stacja przemiennikowa	20.000
— Świetlice — wyposażenie w niezbędny sprzęt	40 000
— zakup instrumentów muzycznych	50.000
Gospodarka Komunalna —	
— remont rogatek warszawskich	450.000
— fontanna na Placu Obrońców Warszawy	55.000
— szalet na Placu Narutowicza	83.000
— remont wieży Ariańskiej	165.000
Sport —	
— Masovia — budowa trybuny na boisku	103.000
— urządzenie boiska	80.000
— budowa pawilonu sportowego	700.000
— ogrodzenie stadionu sportowego	100.000
Towarzystwo Naukowe Płockie —	
— remont budynku	35.000
— urządzenie czytelnia	100.000
— zakup regałów, konserwacja zbiorów	70.000
Wydział Zdrowia — budowa ośrodka zdrowia w Radziwiu	850.000
Z.H.P. — zakup sprzętu obozowego	120.000
Aeroklub — budowa hangaru	25.000
Z.O.O. — na rozbudowę	600.000
— na wyposażenie	400.000
— na remonty urządzeń	200.000
Budowa Przedszkola w Radziwiu	2.200.000
Budowa Amfiteatru	3.000.000
Budowa przedszkola w Płocku	2.500.000

Większość inwestycji finansowanych przez SFOS została już zakończona i rozliczona. Dla tych, które są kontynuowane lub zaplanowane — środki finansowe zostały zabezpieczone przez Radę Naczelną w funduszach przekazanych SFBSiI.

Przedstawione tu osiągnięcia finansowe Miejskiego Komitetu Odbudowy Kraju i Stolicy były tylko jedną stroną jego działalności — drugą, równie ważną, była strona społeczna całej akcji. Stałe pobudzanie aktywności społecznej, inicjowanie różnych czynów i form oddziaływania na społeczeństwo stwarzało doskonałe warunki kształcenia szerokiej rzeszy społeczników. To też przez okres 20 lat działalności przez Zarząd Miejskiego Komitetu Odbudowy Kraju i Stolicy przewinęło się dziesiątki aktywistów, którzy czynną, społeczną i pełną poświęcenia pracą umacniali i popularyzowali idee SFOS-owskie.

Pionierami działalności SFOS w Płocku byli Ob. Ob. Jan Woźniak, Witold Gundlach, Ignacy Kowalski, Seweryn Wyczalkowski, Stanisław Tollik, Kazimierz Michałowski, Stanisław Bartnik, Jan Misiak, Leon Pankowski, Ignacy Sikorski, Tadeusz Gierzyński, Alfred Giżyński, Stanisław Krzysztofik, Stanisław Załęski, Waclaw Tchorzewski — pełniący w latach 1946—1949 funkcje w Zarządzie Miejskiego Komitetu Odbudowy Stolicy. Były to lata trudne i trzeba było wiele samozaparcia i wiele serca, aby znaleźć czas na dobrą robotę społeczną.

Szczególnie oddanym idei SFOS-owskiej był znany w mieście działacz społeczny Karol Sekunda, który cały swój wolny od pracy czas poświęcał na rozszerzanie i umacnianie Zakładowych Kół Odbudowy Warszawy. Pracował ofiarnie do końca swoich dni, tj. do 1961 roku jako sekretarz techniczny Komitetu O. W. Funkcje przewodniczących Zarządu pełnili w poszczególnych latach:

1946 — Jan Woźniak, 1949 — Kazimierz Michałowski, 1950 — Stanisław Flaczyński, 1951/2 — Zygmunt Michnicki, 1953 — Józef Chlebicki, 1954 — Zygmunt Michnicki, 1955/56 — Zuzanna Grabowska, 1957/60 — Adam Goszczycki, 1961/65 — Franciszek Dorobek.

Dużo inicjatywy i pracy w rozwijaniu akcji SFOS w zakładach, instytucjach i szkołach wnieśli Ob. Ob. Stefan Karolak, Jan Kwiatkowski, Czesław Stawski, Zygmunt Klicki, Stefan Topajew, Mieczysław Sobociński, Julian Kordulasiński, Jadwiga Grzegorzewska, Wanda Lewandowska, Irena Fusik, Maria Bućko, Emilia Sekunda, Anna Pniewska, Tadeusz Góral, Józef Wróblewski, Sylwester Śliwiński.

Praca społeczna działaczy Miejskiego Komitetu Odbudowy Kraju i Stolicy była zawsze wysoko ceniona zarówno przez władze lokalne jak też przez organa SFOS.

Odnaczone w tym okresie:

8 działaczy — Złotą Odnaką Odbudowy Warszawy
20 „ — Srebrną „ „ „
12 „ — Brązową „ „ „

Przechodząc do omówienia pracy Zarządu Miejskiego Komitetu Odbudowy Kraju i Stolicy, należy podkreślić, że mimo kilkakrotnych zmian w jego składzie osobowym, zakreślone planem zadania były zawsze w wysokim procencie przekraczane, a to dlatego, że praca Komitetu opierała się na szerokim, wypróbowanym aktywnie społecznym.

Zarząd składał się z kilkudziesięcio-osobowej grupy przedstawicieli Zakładów Pracy, Związków Zawodowych, Instytucji, Szkół, Rzemiosła i wolnych zawodów wybieranych na Walnych Zebraniach Sprawozdawczo-Wyborczych w okresach dwu, a później trzyletnich. Pracą Zarządu kierowało 5 osobowe Prezydium.

Zadaniem Prezydium była koordynacja prac Komisji, utrzymywanie stałej łączności z zakładami pracy i szkołami, podejmowanie interwencji zmierzających do sprawnego i pełnego realizowania podjętych uchwał oraz okresowa analiza przebiegu świadczeń.

Prezydium odbywało protokółowane zebrania przeciętnie co dwa miesiące. Zarząd natomiast zbierał się przeważnie na półrocznych zebraniach plenarnych, na których analizowano przebieg wykonania zadań zbiorczych, omawiano działalność propagandową, ustalano nowe formy i metody pracy, opiniowano wnioski dotyczące inwestycji finansowanych ze środków SFOS-owskich.

Przy Zarządzie działały:

— Komisja Propagandowa — której celem było przygotowywanie uroczystości wrześnieowych, akademii, Walnych Zebrań, informacji dla społeczeństwa o wynikach pracy Komitetu i przy pomocy wszystkich dostępnych środków propagandowych popularyzowanie wśród ludności miasta społecznych wartości SFOS-u.

— Komisja Szkolna — koordynująca pracę Kół Szkolnych w mieście. Była ona inicjatorem wielu czynów społecznych podejmowanych przez Koła, rozwijała różne ciekawe formy pracy, oceniała wyniki współzawodnictwa międzyszkolnego.

— Komisja Rewizyjna — badająca prawidłowość działalności finansowej i organizacyjnej Zarządu.

Pięknym rozdziałem w akcji SFOS była praca Szkolnych Kół Odbudowy Warszawy, które świeciły zawsze przykładem wielu środowiskom w województwie i w kraju. Szkoły Płockie zajmowały zawsze

czołowe miejsca we wszystkich formach współzawodnictwa przede wszystkim jako zespół pracujący zawsze systematycznie i z pełnym oddaniem dla tej pozytywnej akcji.

Pracę Szkół cechował bogaty przekrój różnych ciekawych form pracy o charakterze wychowawczym i użyteczno-społecznym. Wychowawcy i nauczyciele potrafili bez reszty wykorzystać pracę Szkolnych Kół dla celów wychowawczych i dydaktycznych.

Osiągnięcia Szkół w latach 1955—1965 ilustruje niżej zamieszczone zestawienie:

Rok	W y n i k i w s p ó ł z a w o d n i c t w a						Przecięt. wpl. na ucznia		C z y n y u ż y t . - s p ó ł .		Imprezy	
	szkoły podstawowe miejsca			szkoły średnie — miejsca			podstaw.	średn.	podst.	średn.	podstawa- wowe	średnie
	I	II	III	I	II	III						
1955	7	3	5	Liceum Pedagogiczne	Liceum dla Wychow. Przedszkoli	Liceum im. Małachowskiego	7.53	6.54	32	6	61	25
1956	7	5	3	j. w.	j. w.	j. w.	7.37	6.21	17	5	90	30
1957	7	1	3	Liceum Wychow. Przedszkoli	Liceum Pedagogicz.	j. w.	7.62	6.18	15	7	96	33
1958	7	1	3	j. w.	j. w.	Technikum Ekonomiczne	8.0	5.85	20	7	101	44
1959	7/10	5/1	4	j. w.	Technikum Ekonomicz.	Technikum Mechan. Roln.	9.36	7.78	40	5	144	52
1960	7/10	5/1	4	j. w.	j. w.	j. w.	10.26	11.74	32	4	112	54
1961	7	10/1	4/5	j. w.	Zasad. Szk. Zawodowa	j. w.	10.99	11.74	21	1	144	70
1962	7	10/1	5	j. w.	Technikum Ekonomicz.	j. w.	10.67	11.91	30	6	71	30
1963	7	11	10/6	j. w.	j. w.	j. w.	12.16	10.83	36	4	52	17
1964	11	7	10/6	Technikum Mech. Roln.	Liceum Wych. Przedszkoli	Studium Naucz. i Szk. Pielęg.	12.35	12.95	39	6	57	19
1965	11	6	10	j. w.	Studium Nauczyciel.	Liceum im. Wł. Jagiełły	12.48	13.70	45	4	64	22

Najlepsze wyniki w pracy Szkolnych Kół Odbudowy Warszawy osiągnęły:

— Szkoła Podstawowa Nr 7, która już w 1954 roku zajęła pierwsze miejsce we współzawodnictwie SFOS w skali wojewódzkiej, oraz III miejsce w skali krajowej, a w latach następnych przodowała wśród Szkół Podstawowych w mieście i utrzymywała się w czołówce wojewódzkiej.

— Liceum dla Wychowawczyń Przedszkoli, również długoletnią przodownicą w skali miasta i województwa.

Miejski Komitet Odbudowy Kraju i Stolicy z wielkim uznaniem podkreślał zawsze pozytywne osiągnięcia Szkolnych Kół i starał się dać temu wyraz w wyróżnieniach, dyplomach, nagrodach i dotacjach przekazywanych co roku na rzecz Szkół.

W styczniu bieżącego roku działalność SFOS została zakończona.

„... należy przejść do nowych form społecznej ofiarności na cele inwestycyjne w aspekcie podejmowanych przez Partię i Rząd wysiłków nad najbardziej celowym i efektywnym wykorzystaniem wszystkich zasobów i sił dla rozwoju kraju...” — czytamy w ma-

teriałach Nadzwyczajnego Krajowego Zjazdu Delegatów SFOS z 13 stycznia 1966 roku.

Miejski Komitet Odbudowy Kraju i Stolicy w Płocku na swoim ostatnim plenarnym posiedzeniu w dniu 26 lutego 1966 r. podjął uchwałę w której:

„... Zebrani składają serdeczne podziękowania za ofiarną pracę w ciągu 20 lat istnienia SFOS—

— społeczeństwu miasta Płocka

— młodzieży płockiej

— aktywistom, którzy nie szczędzili nigdy sił i środków dla rozwijania tej pięknej akcji, której pomnikiem jest odbudowana stolica i pomnożony majątek społeczny

— władzom miejskim i politycznym za troskliwą opiekę i pomoc okazywaną Komitetowi w okresie 20-letniej działalności.

Równocześnie wszyscy działacze SFOS-owscy deklarują swój udział w pracach Społecznego Funduszu Budowy Szkół i Internatów, przekazując swoje długoletnie doświadczenie, zapał i oddanie dla realizacji hasła — Naród swojej młodzieży...”